

Герб «Сякера».

БЕЛЫЯ плямы беларускай гісторыі... Часам здаецца, што, азіраючыся на сваё мінулае, мы бачым заснежанае поле з асобнымі нешматлікімі праталінамі. Гістарычнае бяспамяцтва — самая страшная хвароба, якая можа спасцігнуць народ. Давайце ж угледзімся ў тое, што замялі снягі часу, што нібыта і відочнае — але ўсё яшчэ не асэнсаванае, у яркіх персанажаў, якія апынуліся ў цені эпохі...

Нашы продкі казалі, калі праводзілі кагось у шлях: «Рушніком дарога!»

Але дарогі беларускія рэдка калі клаліся рушніком. Як сведчыў у XVII стагоддзі сакратар пасольства Свяшчэннай Рымскай імперыі Ёган Корб, праязджаючы ад Ашмян да Ракава, «нязмерныя лясы, нераз'езджаныя дарогі, заслоненыя дрэвамі з навіслымі галінамі, затрымлівалі нас».

Але ў той час, у які мы цяпер адправімся, на Беларусі з'явілася першая спраектаваная дарога — так званы Гасцінец Бутрымовіча, зроблены за кошт падстаросты пінскага Мацея Бутрымовіча. Зрэшты, і першая веславая дарога на Беларусі — канал — таксама ўзнікла не без удзелу гэтага ж персанажа.

Нашчадак Бутрыма

Нарадзіўся наш герой 275 гадоў таму, у сям'і Юзафа Бутрымовіча, каморніка Аршанскага павета. Род меў герб «Сякера». Баявы герб, і заснавальнік роду баявіты — рыцар Бутрым, які праславіўся падчас Грунвальдскай бітвы. А яшчэ запамінаўся сучаснікам змрочным і ўпартым характарам.

Дарогі пана

Праўда, калі мы глядзім на партрэт Мацея Бутрымовіча, бачым вышталцонага свецкага пана, з прыгожым уладным тварам. Мяркуючы па партрэце, быў пан Мацей дужа абаяльным. Прынамсі, для таго каб займаць угльвовага сябра, самога Міхала Казіміра Агінскага, вялікага гетмана, што саборнічаў за сэрца расійскай царыцы Кацярыны з Панятоўскім, браў удзел у шляхецкім рокашы супраць расійскіх войскаў і караля, але ганебна прайграў бойку пад Сталовічамі, замірыўся з уладамі і вярнуўся ў свой Слонім, каб ствараць «сядзібу музаў».

Кажуць, выхаванец пінскіх езуітаў Мацей Бутрымовіч пасябраваў з Агінскім яшчэ ў юнацтве, калі адбыў вайсковую службу ў славутым Пяцігорскім войску Вялікага Княства Літоўскага — войска так называлася, бо ў XVI стагоддзі там служылі каўказскія горцы. Мацей даслужыўся да капітана, але вялікіх ваенных подзвігаў не здзейсніў. Галоўнае, што прывабіла аматара мастацтваў і рэформаў Агінскага ў Бутрымовічу, — здольнасць да прадпрымальніцтва, любоў да ідэй модных тады фізіякратаў.

Цераз грэблю

Дзякуючы шлюбу з Хрысцінай Лях-Шырмай Бутрымовіч займеў багатыя ўладанні на Піншчыне. Вось дзе можна разбудавацца... Заснаваў маёнтак, названы ў гонар жонкі Крысцінава. Але палескія дарогі — вось ужо не рушнікамі кладуцца, балоты адныя. Таму давялося пачынаць з пабудовы прыстойных гасцінцаў. «Практычна ўсё, што застаецца звыш жыццёвых патрэб, закопваю ў зямлю ці кладу ў будову», — пафасна скардзіўся Бутрымовіч. Але ж не забудзем, што меў пан добрага спонсара, князя Агінскага. Зацікаўленасць магната ў дыктоўных шляхах з'явілася яшчэ ў юнацтве: у 1748 годзе карэта маладога элегантнага Міхала Казіміра Агінскага на адной з палескіх вясковых дарог звалілася ў ваду. Багаж патануў, радавiты пасажыр добра выкачаўся ў гразі...

Бутрымовіч з дапамогай Агінскага пабудаваў два дыктоўныя гасцінцы — з Пінска на Валынь і з Пінска да Слоніма. Мясцовая шляхта напачатку пацяшалася — як гэта па непразных багнах! Але ўпартым

Пінскі м...

характарам Мацей удаўся ў продка. Узводзіліся дамбы і масты, асушаліся балоты, клаліся цераз дрыгву гаці... Даследчык Армен Сардараў, які шукаў сляды гасцінца Бутрымовіча, так вызначае напрамак легендарнай «першай дарогі»: Пінск — Горнава — Сярнічкі — Хлябы — Лапаціна — Ласіцк — Жалкіна. І заўважае, наколькі складанай была канструкцыя: два слаі бярвенняў — лагі і накат, далей «дарожная адзежа» — галлё і грунт, торф. Ды яшчэ абапал — канавы для асушэння. Каля гасцінцаў часта садзілі вербы, чыё галлё выкарыстоўвалася ў будаўніцтве.

Амаль Венецыя

Звязана імя Бутрымовіча і з ваднымі дарогамі — знакамітым Агінскім каналам і цяперашнім Дняпроўска-Бугскім. Калі іх будаўніцтва завяршылася, пан Мацей зладзіў урачыстую «прэзентацыю». Дзесяць чоўнаў-абіянікаў, на кожным «трое плягонаў, сапраўдных пінчукоў, апранутых так, як хадзілі пінчкі сто з лішкам гадоў», на чале з суддзёю пінскім Бутрымовічам адправіліся па Піне, далей па Бугу і Вісле ў Варшаву і Гданьск. Палеская флатылія везла дарункі: «мёд свежы, воск, лой, грыбы, рыбу вяленую, уюноў сушаных, крупы ячменныя ды іншыя тутэйшага краю прадукты». Як піша Адам Мальдзіс, «уся Варшава збеглася глядзець на «палескі караван». У тым ліку кароль, па чымі загадзе ў гонар падзеі выбілі медаль. А галоўнае — Панятоўскі выказаў жаданне наведаць маёнтакі

пана Бутрымові

Пінскі мур.

Мацей удаўся ў продка. амбы і масты, асушалі-ліся цераз дрыгву гак Армен Сардараў, які гасцінца Бутрымовіча, напрамак легендарнай «гі»: Пінск — Горнава — Ябы — Лапаціна — Лана. І заўважае, наколь-была канструкцыя: два ў — лагі і накат, далей «зежа» — галлё і грунт, з абалал — канавы для для гасцінцаў часта са-ыё галлё выкарыстоў-ўніцтве.

Венецыя

я Бутрымовіча і з вод — знакамітым Агінскім перацінкім Дняпроўска-будуўніцтва завяршы-дзей зладзіў урачыстую «». Дзесяць чоўнаў-абія-ым «трое пльтагонаў, нчукоў, апранутых так, ккі сто з лішкам гадоў», дзёю пінскім Бутрымо-ліся па Піне, далей па ў Варшаву і Гданьск. атылія везла дарункі: воск, лой, грыбы, ры-ноў сушаных, крупы шшыя тутэйшага краю піша Адам Мальдзіс, збеглася глядзець на «н». У тым ліку кароль, е ў гонар падзеі выбі-лоўнае — Панятоўскі не наведзець маёнткі

рэфарматара, паколькі ўсё адно збі-раўся ў Гародню на сойм.

Манарх уразіўся: у Крысцінаве, палескай глушы, аказаліся цудоўны палац і гаспадарка, меліся каналы са шлюзамі, па якіх проста да сядзібы маглі падплываць караблі. Панятоўскага якраз на караблі да Крысцінава і прывезлі. Ілюмінацыя, стрэлы з гармат, сады на былых балотах... Уражаны кароль папаляваў на Крысцінаўскіх ставах на качак і лігасціва падтрымаў планы гаспадара на конт пракладкі новых дарог.

На скрыжаванні культур

Нават разглядаючы партрэт, можна сцвердзіць, што Мацей здольны

палітыкан. Сярод ідэй, якія ён падтрымліваў, была спроба надаць так званым дысідэнтам Рэчы Паспалітай — людзям іншага веравызнання — роўныя правы з каталікамі. У рамане Элізы Ажэшкі «Меір Эзафовіч» яўрэйскі шукальнік праўды Герш выпраўляецца па дапамогу. «Куды паехаў Герш? За горы, за лясы, за рэкі... У далёкую старану, дзе сярод балотных раўнін і чорных пінскіх лясоў жыву красамоўны абаронца раўнапраўя і асветніцтва польскіх яўрэяў, дэпутат сойма, Бутрымовіч, спрадвечны шляхціц. Ён быў мысляр. Ён бачыў ясна і далёка; не схаванья былі ад яго схаванья ад іншых сувязь гістарычных падзей, падставы і наступствы іх». У рамане Бутрымовіч ветла прымае Герша, яны разам змагаюцца за прыняцце новага закона. Але прайграюць — бо знікае сама дзяржава. «Разваліўся вялікі будынак... і бэлькі знішчылі ўсе нашы вялікія надзеі і працу», — з горыччу гаворыць Герш.

Дарагой цаной

Вы ўжо ўявілі Бутрымовіча як гэткага бездакорнага прагрэсіста? Ну так, заснаваў школу для дзяцей рамеснікаў... Абараняў правы дысідэнтаў...

Але жыццё не малюе адной фарбай.

Калі мы кажам, маўляў, падстароста пінскі будаваў дарогі — гэта ж не значыць, што ён уласнаручна махаў рыдлёўкаю. А вось тыя, хто гэта рабіў, не мелі не толькі славы, але часта і грошай. Каб сагнаць

